

SKJØTSEL ARTSRIK VEIKANT GJØVIK

TILTAK FOR VILLE POLLINERENDE INSEKTER

31. OKTOBER. 2023

Innhold

Introduksjon	4
Områdebeskrivelse	4
Metode og resultater	6
Videre arbeid	11

Forsidefoto: Lea Hoch, 2023.

RAPPORT 2023:33

Utførende institusjon:

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS

Prosjektansvarlig:

Lea Hoch

Prosjektmedarbeider:

Andrea Rishatt
Eir Nerland

Oppdragsgiver:

Statsforvalteren Innlandet

Referanse:

Rishatt, A., Hoch, L., Nerland, E., (2023). Skjøtsel av artsrik veikant Gjøvik. Tiltak for ville pollinerende insekter. Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS. (Rapport 2023:33).

Sammendrag:

Den artsrike veikanten ligger plassert i veikrysset Åsvegen, Odnnesvegen og Raufossvegen og består av tre arealer som til sammen utgjør ca. 1,5 daa. Til tross for opphør i tradisjonell hevd har moderne skjøtsel i forbindelse med kantslått langs veien gjort at lokaliteten likevel fremstår som relativt åpen.

Et areal i lokaliteten ble skjøttet den 04.10.2023. Arealet ligger ved Odnnesvegen, og er et meget bratt parti som er delvis åpent, men som trues av løvoppslag og grantrær særlig i det øverste partiet. Det ble derfor prioritert rydding/fristilling fremfor slått i år ved å felle løv – og grantrær. Alt av kvister og hogstavfall ble fjernet fra slåttemarka og deponert i en haug inn mot skogkanten.

Emneord:

Slåttemark, artsrik veikant, skjøtsel, trua naturtype, fristilling, rydding, Gjøvik kommune.

Introduksjon

Pollinerende insekter spiller en betydelig rolle i naturen og for matproduksjonen. Mer enn 75% av den globale matproduksjonen er avhengig av pollinerende insekter (IPBES 2016). I Norge blir mer enn 1 000 naturlige forekommende plantearter pollinert av insekter, og i 2013 hadde vi pollinatoravhengige vekster på om lag 87 000 dekar jordbruksareal. Insekter er også matkilde for mange dyr, som enten direkte eller indirekte er viktige for oss mennesker. Pollinerende insekter leverer økosystemtjenester av stor betydning og med høy økonomisk verdi (Klima- og miljødepartementet 2021).

En stor nedgang i antall insekter har de siste årene blitt dokumentert mange steder i hele verden. Mange bestander er under press fordi leveområdene deres blir bygget ned eller blir brukt på en annen måte enn før. Klimaendringer, fremmede arter og bruk av plantevernmidler er også faktorer som har negative konsekvenser for insekter. Over ¼ av alle pollinerende insekter i Norge er oppført på Norsk rødliste.

I 2021 ga Klima- og miljødepartementet ut en tiltaksplan for ville pollinerende insekter. I planen er det nevnt en rekke tiltak for å ta vare på pollinerende insekter i Norge. Innsatsområder er økt kunnskap, gode leveområder og formidling.

Med prosjektet ønsket DNV å ta vare på en artsrik vikant som egnet området for næringssøk for pollinerende insekter samt skape mer oppmerksomhet rundt pollinerende insekter. Tiltaket kan også bli et bidrag til reetablering av rødlistede arter fra gammel slåttemark.

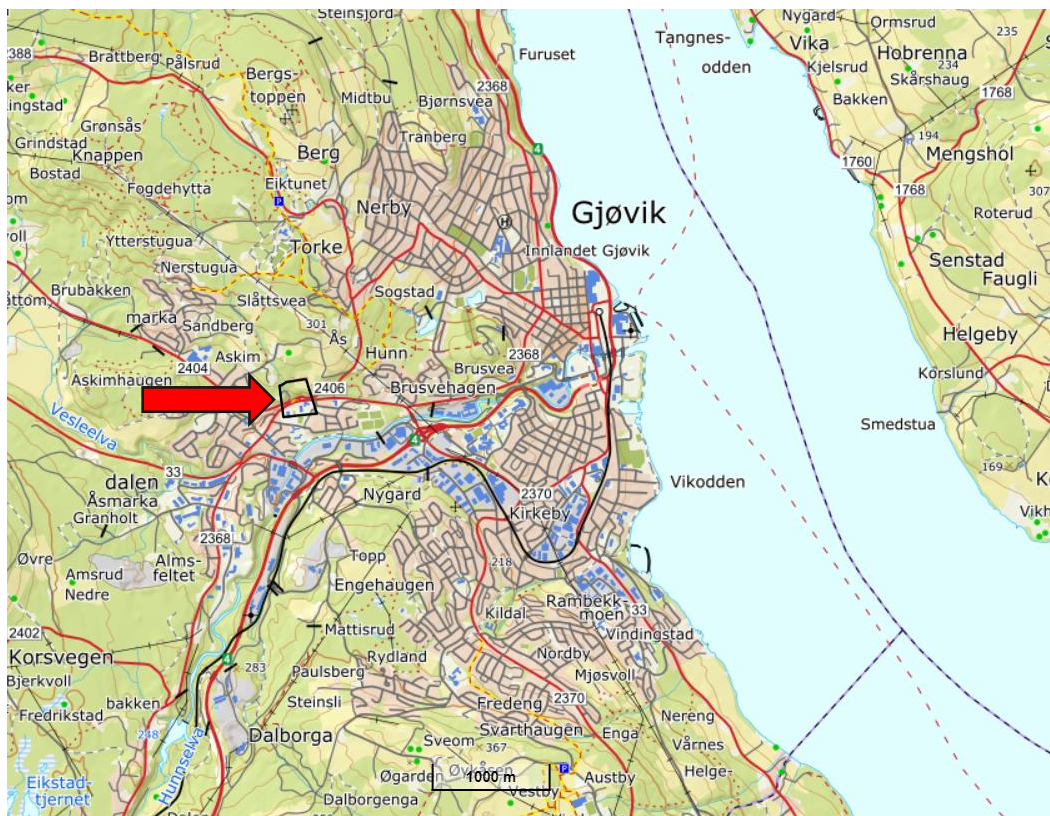
Områdebeskrivelse

Den artsrike veikanten ligger plassert i veikrysset Åsvegen, Odnnesvegen og Raufossvegen (figur 1) og består av tre arealer som til sammen utgjør ca. 1,5 daa (figur 2). Lokaliteten ligger foreløpig ikke inne i Naturbase.

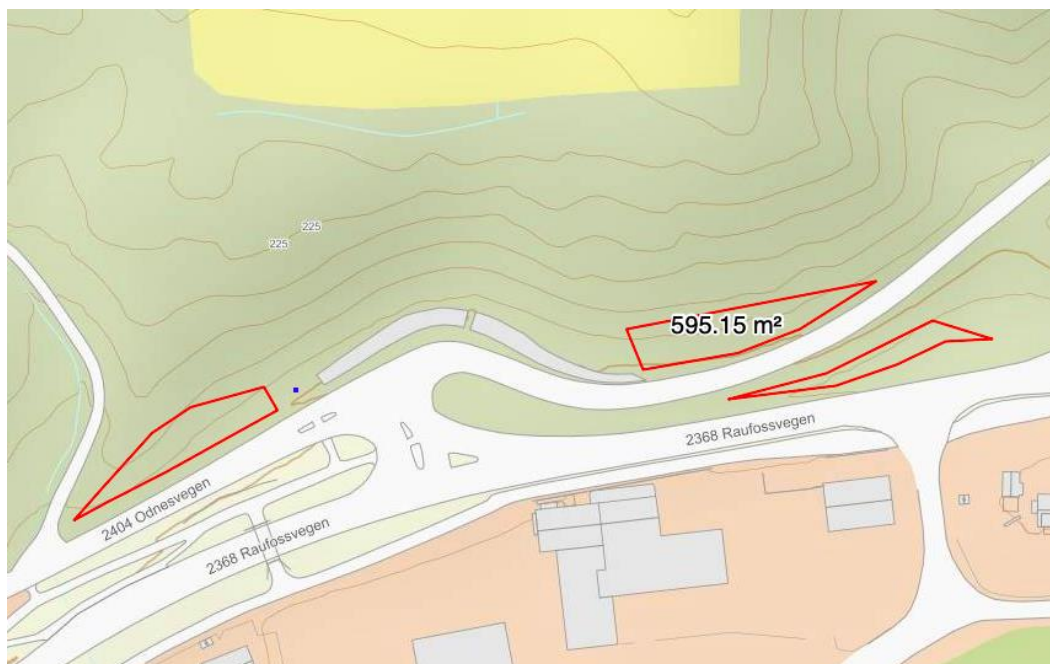
Lokaliteten har trolig vært både slått og beitet sporadisk, men det er lenge siden arealene var i tradisjonell hevd. Til tross for opphør i hevd har moderne skjøtsel i forbindelse med kantslått langs veien gjort at lokaliteten likevel fremstår som relativt åpen. Veien har fulgt samme trasé i svært mange år. Det ble gjort en utbedring av veien på 70-80-tallet, men selve slåttemarka ble ikke berørt, og det er derfor grunn til å tro at arealene det er snakk om er relativt urørte og har lang kontinuitet i hevd.

Arealene består i hovedsak av relativt brattlendte og kalkrike tørrenger, med overgang til noe friskere partier. Kantslått som blir gjennomført i forbindelse med vedlikehold av veien holder arealene delvis åpne, men hele lokaliteten er truet av løvoppslag fra skog bakenfor som nå er krøpet inn over de åpne områdene.

Berggrunnen i området er kalkrik, og lokaliteten har et stort artsmangfold og flere kalkkrevende arter knyttet til semi-naturlig mark. Disse artene og artsmangfoldet på arealene har stor betydning for pollinerende insekter, både til matsøk, yngling, oppvekstområde m.m., samt som korridor i et ellers relativt utbygget område der det er mangel på slike arealer.

Figur 1. Den artsrike veikanten (markert i kartet med svart firkant – se den røde pillen) ligger plassert i veikrysset Åsvegen, Odnesvegen og Raufossvegen i Gjøvik kommune (Kart hentet fra Norgeskart.no, 2023).

Figur 2. Lokaliteten består av tre arealer som til sammen utgjør ca. 1,5 daa (Kart hentet fra Norgeskart.no, 2023).

Metode og resultater

Et areal i lokaliteten ble skjøtet den 04.10.2023 (figur 3). Arealet ligger ved Odnesevegen, og er et meget bratt parti som er delvis åpent, men som trues av løvoppslag og grantrær særlig i det øverste partiet (figur 4). Det ble derfor prioritert rydding/fristilling fremfor slått i år ved å felle løv – og grantrær. For å felle trær og busker ble det brukt motorsag. Større grantrær ble kvistet opp for å slippe inn mer lys til bakkevegetasjonen. Alt av kvister og hogstavfall ble fjernet fra slåttemarka (figur 5) og deponert i en haug i øvre del av lokaliteten inn mot skogkanten (figur 6). Kvisthauger kan for øvrig skape et viktig livsmiljø for insekter og vedboende sopp. På slutten av skjøtselsdagen fremsto slåtteenga mye mer åpent og soleksponert (figur 7). Det ble også styvet noen bjørketrær (figur 8).

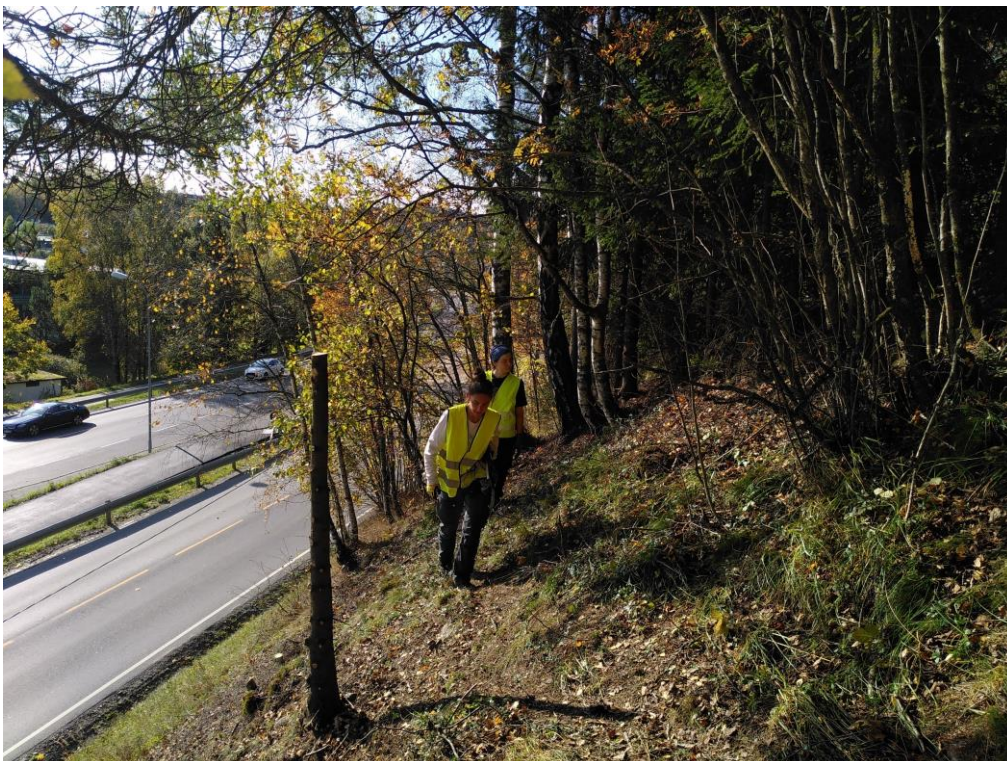
Det ble observert kransmynte, bakkemynte, fagerklokke, rødknapp, dunkjempe, fagerknoppurt, m.m. på enga i 2023 (figur 9). Det anbefales å rydde fram mer av den opprinnelige slåttemarka. Spesielt langs kantene er det viktig å fjerne trær og busker.

Figur 3. Kartutsnitt viser arealet som ble skjøtet september 2023 (Kart hentet fra Norgeskart.no, 2023).

Figur 4. Arealet, til høyre for veien, før fristilling. Bratt og solrik slåttemark, som trues av løvoppslag og grantrær (Foto: Lea Hoch, 2023).

Figur 5. Alt av kvister og hogstavfall ble ryddet bort fra enga (Foto: Lea Hoch, 2023).

Figur 6. Kvister og hogstavfall ble deponert i en haug (Foto: Lea Hoch, 2023).

Figur 7. Den artsrike veikanten etter skjøtsel (Foto: Lea Hoch, 2023).

Figur 8. Øvre del av lokaliteten etter skjøtsel. Det ble styvet noen seljer (Foto: Lea Hoch, 2023).

Figur 9. Kransmynte (Foto: Andrea Rishatt, 2023).

Videre arbeid

Det anbefales å videreføre skjøtselen av veikanten for å tilrettelegge for gode forhold for urtevegetasjon og blomstring, noe som er viktig for matsøk for pollinerende insekter.

I 2023 ble kun en av delområdene fristilt. Arbeidet er noe krevende på grunn av bratt terreng og trafikkert vei på nedsiden.

Det anbefales å fristille mer av lokaliteten og vurdere slått med ryddesag for å utarme, særlig den nedre delen av området som er meste næringsrik.

Det bør vurderes å ha trafikkdirigering den dagen skjøtselen gjennomføres med hensyn til HMS.

Hvis ikke området skjøtes framover vil de nedre delene av lokalitetene som bli slått gjennom kantslått mer og mer næringsrik og artsfattig, mens de øvre delene vil gro igjen med skog.

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS (DNV) ble etablert som et aksjeselskap i 2008 og eies av Nordre Land og Søndre Land kommuner. DNV tilbyr en rekke miljøfaglige tjenester og har opparbeidet betydelig kompetanse innenfor restaurering, skjøtsel og naturtypekartlegging. Selskapet jobber for at naturmangfoldet ivaretas og brukes på en bærekraftig måte, og formidler dette gjennom nyskapende naturveiledning. Ved Dokkadeltaet naturreservat ligger "Våtmarkssenteret", med utstillings- og møterom.

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS Gamlevegen 84, 2879 Odnes Tel: +47 61 10 00 20 E-mail: post@dokkadelta.com www.dokkadeltaet.no

